

Omand ja pärimine

Kellel on isiku surma korral õigus pärida?

Pärimisseadus arvestab kujunenud sugulussuhteid ning sätestab pärimiseks kolm alust:

- pärimine pärimislepingu järgi,
- pärimine testamendi järgi,
- seadusjärgne pärimine.

Pärimisõigust pärimislepingu järgi eelistatakse pärimisõigusele testamendi järgi, neid mõlemad aga pärimisõigusele seaduse järgi.

Juhul, kui surnud isik ei ole järele jättnud kehtivat testamenti ega pärimislepingut, rakendatakse seadusjärgse pärimise printsiipi.

Seadusjärgsed pärijad on pärandaja abikaasa ja pärimisseaduses sätestatud sugulased, viimased pärivad kolmes järjekorras tingimusel, et eelnevas järjekorras pärijad puuduvad.

Kuidas saada pärijaks?

Pärijaks saamiseks ei pea iseenesest midagi tegema. Seaduse kohaselt peab avalduse esitama see isik, kellel oleks õigus pärida, kuid ta tahab pärandist loobuda. Pärandist loobumise tähtaeg on piiratud. Seda saab teha ainult kolme kuu jooksul arvates päevast, kui pärija sai teada, et pärandaja on surnud ja sellel pärijal on õigus pärandile. Kui pärija ei esita selle aja jooksul notarile pärandist loobumise avaldust, siis loetakse ta pärandi vastuvõtnuks. Pärijaks ei saa isik siiski enda teadmata nõu salaja – ta peab olema teada saanud oma võimalikust pärimisõigusest – seda nii seadusjärgse kui testamendijärgse pärimise korral.

Mida tähendab loobumissüsteem?

Loobumissüsteem üldisemalt tähendab, et pärijaks saamiseks ei pea esitama avaldust. Avalduse peab esitama see isik, kes ei soovi pärida ehk soovib pärandist loobuda.

Seega juhul, kui pärima õigustatud isik ei esita seaduses ettenähtud aja jooksul notarile pärandist loobumise avaldust, siis loetakse ta pärandi vastu võtnuks ehk ta on muutunud pärijaks. Pärandi enda nimele saamiseks tuleb siiski läbi viia pärimismenetlus.

Kuidas toimub seadusjärgne pärimine ja kes on seadusjärgsed pärijad?

Seaduse järgi päritakse siis, kui pärandaja ei ole järele jättnud kehtivat testamenti või pärimislepingut. Kui pärandaja testament või pärimisleping ei käi kogu pärandvara kohta, siis päritakse ülejäänud osa pärandist seaduse järgi.

Sugulased pärivad kolmes järjekorras. Järgmise järjekorra sugulased pärivad vaid siis, kui pole ühtegi eelmis(t)e järjekorra pärijat.

Esimeses järjekorras pärivad pärandaja alanejad sugulased – need on pärandaja lapsed (nii bioloogilised kui lapsendatud) võrdsetes osades. Kui laps on surnud enne pärandajat või loobunud pärandist, siis pärivad tema asemel tema lapsed.

Kui pärandajal ei ole ühtegi alanejat sugulast, asuvad pärima teise järjekorra pärijad, kelleks on pärandaja vanemad. Kui üks või mõlemad vanemad on surnud enne pärandajat või pärandist loobunud pärivad selle vanema asemel tema alanejad ehk esmalt pärandaja vennad-õed, poolvennad-poolõed.

Kui ei ole ka ühtegi teise järjekorra pärijat, siis asuvad pärima kolmanda järjekorra pärijad - pärandaja vanavanemad. Kui üks või mõlemad vanavanemad on surnud enne pärandajat või pärandist loobunud pärivad selle vanavanema asemel tema alanejad ehk esmalt pärandaja tädid-onud.

Ka teise ja kolmanda järjekorra pärijate osas kehtib reegel, et kui pärija on surnud enne pärandajat või pärandist loobunud, siis tema asemele asuvad pärima tema lapsed, kui laps on surnud, siis tema lapsed jne.

Mida peab teadma pärimine testamendi järgi?

Testamendiga saab testaator (pärandaja) muuta seadusjärgsete pärijate ringi: jätta keegi pärijatest pärandist ilma või suurendada pärandiosi ja anda muid korraldusi. Kuni testaator on elus, ei anna testament pärijale õigusi ega kohustusi pärandiga seoses. Testamendis märgitud varaga on testaatoril õigus teha tehinguid.

Testamendiga ei saa pärandaja jätta pärandist ilma jätta oma vanemat, alanejaid sugulasi ega abikaasat siis, kui pärandajal on seaduse järgi kohustus teda ülal pidada. Näiteks kui abikaasa, laps või vanem on töövõimetu. Juhul kui testamendis on ülalpeetav sugulane või abikaasa pärandiosast ilma jäetud, on tal pärimisseaduse järgi õigus sundosa saamiseks.

Teha saab notariaalse või koduse testamendi. Notariaalne testament on notari koostatud testament või isiku enda koostatud, kuid notarile hoiule antud testament või abikaasade vastastikune testament (ühine avaldus, milles nad nimetavad teineteise vastastikku oma pärijateks).

Notariaalse testamendi eelis on, et see on tähtajatu: teatud aja möödudes ei kao selle kehtivus, kuid soovi korral on võimalik seda tagasi võtta. Notari juures testamenti tehes selgi tab notar selle õiguslikke tagajärgi ning aitab võimalikult selgelt ja täpselt kirja panna testamendi tegija tahte, et välistada hiljem tekkida võivaid vaidlusi. Notariaalse testamendi tegemisel tuleb maksta notaritasu.

Kodune testament võib olla tunnistajate juuresolekul alla kirjutatud või oma käega kirjutatud testament. Koduse testamendi puhul on oluline fikseerida testamendi tegemise kuupäev ja aasta, sest kodune testament kaotab kehtivuse, kui selle tegemise päevast on möödunud kuus kuud ja pärandaja elab. Kui koduses testamendis pole märgitud selle tegemise kuupäeva ja aastat, on testament tühine. Juhul kui kodusele testamendile soovitakse anda notariaalse testamendiga võrdne jõud, võib esitada selle notarile tõestamiseks või anda notari juurde hoiule.

Kellel on õigus saada sundosa?

Testamenti või pärimislepingut tehes tuleks arvestada võimaliku sundosa saamise õigusega. See kehtib ülalpidamiskohustuse korral, kui pärandaja alaneja sugulane, vanem või abikaasa on testamendi või pärimislepinguga pärandist ilma jäetud. Sundosa saamise tingimus on, et pärandist ilma jäetu on töövõimetu ning pärandajal oli kohustus teda ülal pidada ja abistada. Sundosa saamise õigus on ka siis, kui isikule pärandatud pärandiosa on väiksem kui sundosa.

ÖIGUSKINDLUS

Sundosa on rahaline nõue pärijate vastu - sundosa saaja võib nõuda pärijatelt rahalist hüvitamist. Sundosa rahaline suurus on pool selle vara väärtusest, mille isik oleks pärinud seaduse järgi pärimise korral

Mis on pärandvara inventuur ja milleks on see vajalik?

Pärija on kohustatud täitma kõik pärandaja kohustused. Kui pärandvara ei jätku kõikide kohustuste täitmiseks, peab pärija ülejäänud kohustused täitma oma vara arvel. Samas on pärijal võimalus oma vastutust piirata.

Pärija ei pea oma vara arvelt kohustusi täitma, kui on läbi viidud pärandvara inventuur ja pärast seda on kohustused täidetud seaduses sätestatud korras, või kui on välja kuulutatud pärandvara pankrot või kui pankrotimenetlus on lõppenud pankrotti välja kuulutamata, raugemise tõttu.

Pärandi inventuur on kohustuslik, kui pärijaks on alaealine või täiskasvanud piiratud teovõimega isik, kohalik omavalitsusüksus või riik. Kui piiratud teovõimega pärija seaduslik esindaja ei ole pärija huvides pärandi inventuuri taotlenud, vastutab ta isiklikult pärandaja nende võlgade eest, mille rahuldamiseks pärandist ei jätkunud.

Eeltoodu tähendab, et näiteks alaealise vanem võib küll loobuda pärandvara inventuuri läbiviimisest, kuid ta peab arvestama, et sel juhul peab tema tasuma oma vara arvelt ne ed võlad, mida ei saa tasuda pärandvara arvel.

Inventuuri läbiviimise soovist tuleb teada anda pärimismenetlust läbi viivale notarile. Inventuuri viib läbi kohtutäitur, kelle notar on määranud, keskmiselt 2-3 kuu jooksul. Pärast inventuuri läbiviimist saadab kohtutäitur notarile pärandvara nimekirja, milles on loetletud pärandajale kuulunud vara: asjad, õigused ja kohustused ning selles on toodud, kuidas kohtutäitur on nende väärtuse hinnanud.

Mis saab pärandvarast juhul, kui ei ole ühtegi pärijat?

Pärijate puudumise korral on seadusjärgseks pärijaks pärandi avanemise koha kohalik omavalitsusüksus